

Dušanka Zabukovec

Cvetka Bevc z Dušanko Zabukovec

Prevajalka Dušanka Zabukovec je diplomirala iz angleškega in francoskega jezika in književnosti na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, kjer je iz angleške književnosti tudi magistrirala, zdaj pa končuje doktorski študij. Dolgo je bila zaposlena na RTV Slovenija kot prevajalka, od leta 1994 do upokojitve je bila vodja Oddelka za prevajanje in lektoriranje. Občasno gostuje kot predavateljica na Filozofski fakulteti. Prevaja prozo in poezijo, leposlovje, strokovna besedila s področja literarne teorije, odrska besedila, na področju podnaslovnega prevajanja pa celovečerne filme, glasbene in kulturno-umetniške televizijske oddaje iz angleščine, francoščine, italijanščine, hrvaščine in srbsčine v slovenščino ter iz slovenščine v angleščino. Lani je bila znova, že tretjič, izvoljena za predsednico Društva slovenskih književnih prevajalcev.

Bevc: Svoje prevajalsko delo ste sprva zastavili na področju medijskega prevajanja in temu ste kljub zajetnemu opusu književnih prevodov ostali zvesti vse do danes. Kaj vas je pri tem delu tako pritegnilo?

Zabukovec: Smisel za jezik in melodiko sem očitno podedovala in ju pod vplivom staršev razvijala od otroštva. Prevajati sem začela že v najstniških letih, sprva v radijskem programu in kmalu za tem na televiziji, najprej na glasbenem oddelku in na oddelku za izmenjavo programov – učeno povedano, a to je v bistvu pomenilo sodelovanje z drugimi jugoslovanskimi centri in tujimi distributerji televizijskih oddaj –, nazadnje pa na prevajalskem oddelku takratne Televizije Ljubljana. V času mojega študija na Filozofski fakulteti tam še ni bilo prevajalskega oddelka, kakršnega imamo danes. To se pravi, da smo tudi medijski prevajalci sami odkrivali Ameriko, se učili prirejati podnapise in se trudili, da bi prevod – oblikovno in ne le vsebinsko – gledalcem čim bolj posredoval izvirnik. Po stari slovenski navadi nam je bilo nerodno povprašati za nasvet bolj izkušene – ki so bili pri podnaslovnem prevajanju prav tako samouki – in smo se mučili vsak zase. Imela sem srečo, da sem sodelovala z Gitico Jakopin in se od nje učila tudi tako, da sem podnaslavljala njene prevode. Poleg tega smo

včasih ogromno prevajali po zvoku. Za prenosi nekdanjih maratonskih političnih sej je bilo težaško delo novinarjev in prevajalcev.

Kot vodjo prevajalskega oddelka so me pozneje dostikrat doletele po prevajalski plati najtežje naloge, saj jih je bilo težko "prodati", po domače obesiti komu drugemu, po drugi strani pa so bili ti zahtevnejši projekti bližji moji duši in stremljenjem. Pri filmskem prevajanju so mi najbolj ležale psihološke drame s težiščem na besedilu, ne na dogajanju. Posebno področje pa so bili prevodi gledaliških iger, glasbenih revij, oper in operet. Ko sem začejala, si nikoli nisem predstavljala, da bom prevajala tudi poezijo, toda ko sem prevajala nanizanko *Muppet Show*, ki je imela uvodno špico s pesmijo, sem jo sprva prevedla v prozi, ne v verzih, pa je kolega Ervin Fritz pripomnil, da se splača potruditi (navsezadnje je nanizanka imela več kot sto delov). In imel je prav. Prevod pesmi mora dajati vtis, da gre za glasbo, in besedilo mora teči v ritmu, čeprav rime niso tako pomembne kot pri prevodih, ki jih bereš na papirju (no, zadnje čase tudi na elektronskih bralnikih). Drugače je seveda pri pesmih, namenjenih sinhronizaciji ali petju v živo. Pred kratkim sem celo prevedla nogometno himno na besedilo Milana Dekleve, ki so jo potem štiri naše sijajne pevke posnale v angleščini. Moja prva tovrstna naloga sploh je bila prevod slovenske (takrat še jugoslovanske) predstavnice na Pesmi Evrovizije – predavnimi leti ali, kot včasih rečemo, "leta dva pa tri".

Bevc: Posebno področje vašega televizijskega dela je bila sinhronizacija risank, za katere ste leta 1985 prejeli nagrado TV Slovenija za posebne dosežke pri prevajanju.

Zabukovec: Res smo bili na nacionalni televiziji začetniki sinhronizacije risank pri nas. Začeli smo z risano nanizanko o Smrkcih, zaradi česar sem si pri uredniku celo prislužila vzdevek Smrketa. Temu je sledil *Fračji dol* in še cela vrsta drugih risank. Tudi to delo je včasih zahtevalo prevode pesmi, igralška ekipa se je ob petju imenitno zabavala. Rifle in Gojc sta bila sijajna, z režiserjem Jožetom Voznyjem sva odlično sodelovala in že pred snemanjem uskladila besedilo, da je bilo delo igralcev lažje. Vendar v glavnem nisem hodila na snemanja: četudi si prevajalec, ne bi bilo prav, da bi igralce gnjavil med delom, ki je že tako dovolj napeto.

Bevc: Ali je tovrstno delo v otroških oddajah prispevalo, da ste se v veliki meri posvetili tudi mladinski književnosti? Ne nazadnje vam je prav prevod mladinskega romana Meindert de Jonga *Kolo na šolski strehi* leta 2000 prinesel mednarodno Andersenovo častno priznanja IBBY-ja.

Zabukovec: Odstotek mojih prevodov mladinske literature je zelo visok. To področje mi je blizu in že od nekdaj sem se navdušeno ukvarjala s tovrstnim ustvarjanjem. Z otroškimi besedili se namreč lahko pri prevajanju veliko poigravaš, in če si pri tem uspešen, so otroci navdušeni, ti pa zadovoljen. Pri de Jongovem romanu pa besedila nisem samo prevajala. Za prevajalca je namreč pomembna plastična predstava o tem, kaj prevaja. Za ta mladinski roman je to še zlasti držalo. V njem otroci gradijo gnezdo za štokljo. Tako sem si predstavljala sebe kot enega izmed junakov, plezala po lestvah, vlačila na streho kolo lojtrnega voza in to povzela v besedah. Najbrž moraš tudi takrat, ko prevajaš (ali pišeš) prizor mečevanja, vedeti, kako se suče meč. Poleg tega sem posebno pozornost namenjala ustreznemu prevodu imen. Še zlasti v otroških in mladinskih besedilih morajo biti del vsebinske celote, tudi njihov pomen je del zgodbe, zato ne bi smela ostati v izvirniku, temveč jih je treba primerno posloveniti. Slovenjenje imen v književnem prevodu je bila tudi tema mojega magistrskega dela. Upam, da je komu koristilo.

Bevc: V mladinski književnosti je pogosta uporaba slengizmov in pogovornega jezika. Kako pri prevodih krmarite na tem spolzkem terenu?

Zabukovec: Ne bom rekla, da mi je to čisto tuje, toda zelo nasprotujem temu, da bi poulični sleng dobil preveč prostora v otroški književnosti. Otroci se tudi iz leposlovnih knjig učijo, kaj je lepo in pravilno v jeziku, in če bodo tam srečevali le poulično govorico, jo bodo vrivali v zborni jezik, kar se dandanes vse prepogosto dogaja. Sama sem pri prevajanju mladinskih besedil iskala nasvete pri hčerah in pri njiju preverjala, ali za otroško uho moj slovenski prevod zveni v redu ali ne. Sicer pa sem v glavnem prevajala knjige, kjer težišče ni bilo na pogovornem jeziku. Če bi me vprašali, ali bi se lotila prevajanja mladinskega romana v izrazito slengovskem jeziku, bi ga raje prepustila komu drugemu. Pa ne zato, ker bi mislila, da mora biti prevajalec star toliko kot junaki iz knjige. Mogoče bom tedaj, ko bom imela vnuke najstnike, poznala njihov besednjak in se spet lotila take literature.

Bevc: Vaš prvi književni prevod je bil prevod posmrtno objavljenega romana Ernesta Hemingwaya *Rajski vrt*. Kaj je to pomenilo za vas?

Zabukovec: Spodbudo za književno prevajanje so mi pravzaprav dali kolegi. Najbrž se vsak medijski prevajalec želi preizkusiti tudi v tem. Hemingwayev roman sem prinesla iz ZDA, kjer je tedaj izšel, in ga

ponudila uredniku. Najprej mi je naročil, naj prevedem prvo poglavje, potem pa sva se dogovorila, in tako se je začelo. V književnih prevodih se v glavnem držim prevajanja iz angleščine. Seveda bi lahko prevajala tudi iz francoščine, italijanščine in hrvaščine, a mislim, da je morda pametneje, če se prevajalec specializira za jezik, v katerem lahko ponudi največ. Kljub temu da v književnih prevodih pokrivam širok razpon zvrsti, od romanov in kratkih zgodb do otroške in mladinske literature, redko prihajam k urednikom založb s svojimi predlogi. V tujini sem seveda redna obiskovalka knjigarn, vanje se lahko zabubim za dolge ure in brskam po policah, vendar večina urednikov dobiva izvornike z velikih knjižnih trgov dosti prej, kot jih lahko dobi v roke prevajalec. Uredniki se tako že vnaprej dogovorijo z založbami in literarnimi agenti in prevajalčev predlog je pogosto že zastarel.

Bevc: Slovarji kot pomožna orodja prevajalca so se v zadnjih desetletjih namnožili, elektronske oblike so nekaj vsakdanjega, specializirana področja pa so pogosto še v knjižnih izdajah. Kateri slovarji so pri vašem delu nepogrešljivi?

Zabukovec: Pri prevajanju žanrskih romanov skorajda ne gre brez specializiranih slovarjev, na primer za področja prava, kriminologije, arheologije, letalstva ali medicine. Predvsem je pomembno, da pri specializiranih področjih poiščete pomoč pri strokovnjaku. Zgodilo se mi je, da sem potrebovala opis postopka razstavljanja polavtomatske puške in imela srečo, da sem našla dobrega poznavalca. Razlaga na spletu ali specializiran slovar sta dobrodošla pomoč, toda še vedno ga lahko pošteno polomiš. Grisham si je, na primer, za enega svojih romanov izmislil neko bolezen in jo postavil v središče dogajanja. Pri branju sem sicer slutila, da je bolezen izmišljena, a vseeno sem potrebovala zdravnika, ki mi je to potrdil. Bistvo prevajanja je konec koncev tudi v tem, da veš, kdaj moraš vprašati za nasvet. Čim več znaš, tem večja je želja, da bi vsako malenkost preveril. Že pred leti mi je nekdo rekel: Tebi je pa res fino, s toliko izkušnjami samo pretipkaš v slovenščino. A še zdaleč ni tako. Še vedno hočem natančno vedeti, kaj počnem. In čim več znaš, tem vztrajneje preverjaš.

Bevc: Avtorji največkrat pišejo z mislijo na bodočega bralca. Pri prevajalcih najbrž ni nič drugače.

Zabukovec: Ko berem in popravljam prvo različico svojega prevoda, jo vsekakor berem s stališča bralca. Če ne bo razumel zapisanega, mogoče

niti ne bo bral dalje. Prevod je namenjen bralcu in pretirano dobesedno prevajanje, s katerim se prvotni pomen izgubi, bralca prej odvrne kot pritegne. In še mimo nečesa ne moremo. Prevajalci moramo po eni strani biti najnatančnejši bralci, po drugi pa odlični poznavalci svojega jezika, morda celo boljši kot avtorji. Ti so pri ustvarjanju popolnoma svobodni, medtem ko mora prevajalec upoštevati včasih zelo omejujoč izvirnik, biti sposoben ustrezno podati besedilo, ki je lahko zelo drugačno od njegovega dojetja in izražanja, predvsem pa od njegove kulture. Osnovna ideja je seveda avtorjeva, toda oblika v drugem jeziku je prevajalčeva. In bralci vendarle v roke dobijo prevod, ne izvirnika. Vemo, da bralci v ZDA, na primer, marsikatero klasično delo svetovne književnosti dojemajo kot angleški izvirnik.

Bevc: Kako se po vašem obnese sodelovanje med avtorjem in prevajalcem? Najbrž ne drži, da je najboljši avtor mrtev avtor. Poustvarjalci bi se z veseljem obrnili na pisatelja, ki je že več stoletij pod rušo, in ga prosili, naj jim pomaga pri kakem kavlju.

Zabukovec: Imela sem izkušnjo z režiserjem in pesnikom, ki je za filme o naravi potreboval prevod svojih komentarjev. To so zelo lepi filmi, izjemno primerni tudi za tuje gledalce. Toda besedilo je bilo zelo zapleteno, še v slovenščini težko razumljivo. Pri branju v maternem jeziku je dojetje drugačno kot takrat, ko isto besedilo oblikuješ v tujem. To je bila res zahtevna naloga. A reči moram, da sva med sodelovanjem razvijala misli in prepričana sem, da je avtor zato začel drugače dojemati svoje pisanje. Tudi sicer sem v glavnem imela srečo z avtorji. Znali so prisluhniti. Najhuje je s tistimi, ki so prepričani, da bi sami najbolje opravili tudi s prevodom. Včasih se zaplete že pri naslovu, ki ga uporabljajo za promocijo, še preden je izvirnik dokončan, pa se izkaže, da je v tujem jeziku nesmiseln ali da ima čisto drugačen pomen kot v slovenščini.

Bevc: Kako bi se opredelili do pojmov potujevalni in podomačitveni prevod?

Zabukovec: Pojma obstajata kot dvojnost v literarni teoriji. Ko bereš izvirnik kot prvi bralec nekega bodočega prevoda, ne razmišljaš, ali boš potujeval ali podomačeval. Že iz televizijskega prevajanja sem vajena, da mora biti tisto, kar slišimo zaslona, v prevodu točno v istem trenutku in v enakem duhu. In to je največja umetnost. V pravem trenutku povedati pravo stvar. To upoštevam tudi pri prevajanju književnosti. Če je stavek v

izvirniku iz treh besed, ga v prevodu ne smeš podaljševati v opis, držati se moraš prvotnega sloga in obsega. Ni vseeno, kako so postavljeni odvisniki v slovenščini ali v angleščini. Nekateri so prepričani, da je to stvar sloga. Ne, to je stvar slovnice in skladnje. Angleži postavljajo poudarek drugam kot Slovenci, dolžnost prevajalca pa je, da to upošteva. Ne moreš prestavljati besed, kot bi zlagal polena. Ko sem nekoč dobila v roke tak prevod z množico vrinjenih stavkov, postavljenih na ista mesta kot v angleškem izvirniku, sem predavateljico na fakulteti prosila: Naučite bodoče prevajalce, naj tega ne počnejo!

Bevc: Kako se lotite prevajanja prevoda, torej posrednega prevajanja? Med drugim ste Tagorejeve *Izbrane zgodbe* poslovenili po angleškem prevodu.

Zabukovec: Dejstvo je, da nekaterih knjig drugače ne bi mogli prevesti. Težko bi, recimo, našli primerno usposobljenega slovenskega prevajalca indijskih narečij. Toda tovrstno prevajanje je zelo zahtevno, mogoče še bolj kot prevajanje iz izvirnika. Pri Tagorejevih zgodbah sem poskušala uganiti, kaj je prevajalec v angleščino spremenil. Pri prevajanju *Zgodb iz Turčije* iz angleščine in francoščine, na primer, sem imela velike težave s prepoznavanjem, kaj je prevajalec iz turščine prilagodil drugi kulturi, koliko svobode si je pri tem privoščil. Čim bolj se je trudil, tem težje je bilo prevajati v slovenščino. Kar dolga pot je bila do moje končne različice, razumljivega in smiselnega prevoda. Seveda je treba poznati tudi kulturno ozadje okolja, o katerem govori knjiga. Zlato pravilo prevajanja je, da veš, kaj počneš. Pri prevajanju ne gre brez detektivske žilice, treba je preveriti ogromno malenkosti. Zato imam doma cel kup zemljevidov, knjig o raznih mestih in državah. Na potovanjih v tujino hodim po trgovinah, gledam izložbe, preverjam izdelke. Včasih je bilo to še pomembnejše, kajti doma je bilo na voljo premalo podatkov, tudi spleta še ni bilo. Tako sem v Ameriki hodila v samopostrežbe preverjat, kaj prodajajo, ker sem izdelke srečevala v knjigah. Preverjanja ni nikoli dovolj. Sicer se ti lahko zgodi kot nekemu prevajalcu, ki je vatirane palčke za ušesa prevedel kot aparat za čiščenje grla.

Bevc: In kje potemtakem današnjega prevajalca čakajo najhujše pasti?

Zabukovec: Večkulturnost, medkulturnost, večjezičnost in jezikovne specifikke so gotovo zelo pomembne. Toda pri tem je treba ohraniti mero. Prevajalec ne sme pozabiti, da dela za slovenskega bralca. Ne sme pa zato

vsega po vrsti nadomeščati z našimi značilnostmi, osebami, ulicami in podobno. Lahko sicer naletite tudi na tovrstne domisleke, vendar zvenijo zelo čudno. Zgodba, ki se dogaja v New Yorku, se ne more preseliti pred ljubljanski magistrat. Bralcu je kljub vsemu treba dati občutek, da se zgodba v romanu, na primer, odvija nekje drugje. Zato prevajalec mora poznati kulturno okolje jezika, iz katerega prevaja. Sama hočem na vsak način spoznati območje, o katerem govori besedilo, brskam, raziskujem, opazujem, kako živijo ljudje, se pogovarjam z njimi. Prevajalski virus me je torej pošteno okužil.

Bevc: Nekoč so razmišljali o tem, da bi tudi Društvo slovenskih književnih prevajalcev podeljevalo licence za prevajanje in mogoče organiziralo celo izpite, kakršne ima Društvo znanstvenih in tehničnih prevajalcev. Ali obstaja merilo, po katerem se nekdo lahko podpiše kot literarni prevajalec?

Zabukovec: Do določene mere bi najbrž lahko tako rekli. Včasih v okviru študija jezikov nisi mogel študirati za prevajalca, prevajalski odderek na Filozofski fakulteti je še danes namenjen predvsem tolmačenju. Z diplomom si specializiran tolmač za določeno področje. Nisi pa, denimo, prevajalec Shakespeara. Leposlovno prevajanje je del tega študija, a mislim, da bi težko rekli, da si že samo zaradi diplome odličen književni prevajalec. Univerzitetni študij je podlaga, začetek. Predvsem moraš kot prevajalec ogromno vedeti o svojem jeziku. Če v njem nisi dovolj spreten in okreten, tudi nekaterih tujih specifik ne boš mogel presaditi na domača tla. Vedeti moraš, kaj vse si v svojem jeziku lahko privoščiš. Po drugi strani tudi ni rečeno, da brez diplome prevajalskega oddelka ne znaš prevajati. To je predvsem ustvarjalen poklic, ki sicer zahteva trdno jezikovno znanje, a tudi občutek za jezik in umetniško žilico. Podobno kot poustvarjalec na inštrumentu, ki ga glasbenik sicer lahko odlično obvlada, a za umetniško izražanje potrebuje dodatno stopničko. In prevajanje je umetnost.

Bevc: In delo, ki mora biti ustrezno plačano ...

Zabukovec: Prevajalski honorarji so bili od nekdaj bolj ali manj predmet spotike. Zanje so se prevajalci vedno morali boriti. V socialističnih časih je bilo založništvo po svoje bolj sproščeno. Pred kratkim sem prevajala znanstveni referat o tem in zasledila, da so uredniki nekoč imeli proizvodni načrt za prihodnje leto samo "v glavi", včasih so ideje za nove prevode padle na uredniških sestankih, mogoče je kdo predlagal, kaj naj bi dali prevajati. To je bilo res precej sproščeno. Zdaj je pri nekaterih založbah

v ospredju gola poslovnost, bistveno je, da je od prodanih knjig čim več zaslužka. A ne pozabimo, da je prevajalec vezan na hitrost tipkanja, in četudi bi želel ali umsko zmoget prevesti več, tega preprosto fizično ne zmore. In dejstvo je, da je danes bistveno bolj odvisen od založnikove ponudbe kot nekoč. Ne smemo pozabiti tudi na Javno agencijo za knjigo, ki finančno podpre objavo zahtevnejših knjig, ki niso tako iskane kot uspešnice. Založbe ne skrivajo, da zahtevnejše knjige predlagajo za subvencije, tiste, ki se "same financirajo", pa izdajo brez finančne pomoči. Položaj prevajalcev je nekje med tnalom in nakovalom in težak je predvsem za začetnike. Mogoče pomaga, če jih kdo priporoči ali jim pomaga z nasveti in popravljanjem prvih prevodov. Medgeneracijsko sodelovanje je zdaj veliko pomembnejše kot nekoč. Poleg tega rednih služb na področju prevajanja tako rekoč ni več. Prevajalci so prisiljeni delati veliko več kot nekoč, svobodnjaki se za vsak teden dopusta počutijo, kot da bi zamudili "pol sveta". Marsikateri mlad prevajalec pravi, da bo zamenjal poklic, če drugače ne bo šlo. Če prevajajo zahtevna dela, je za to potrebnega dosti več časa, kot če bi kot po tekočem traku prevajali zgodbe o lepih, bogatih in hudobnih. Če si res prevajalec po duši, si želiš v svojem poklicu napredovati, če pa si prisiljen delati na akord, da preživiš, v strokovnem pogledu gotovo ne napreduješ. Vsekakor se s književnim prevajanjem ne da obogateti, zadoščenje, ki ga delo daje prevajalcu, pa je toliko večje, čim zahtevnejša je naloga.

Bevc: Na strokovnih srečanjih v tujini ste se seznanili tudi z vrsto tujih prevajalcev. Kakšne so razlike?

Zabukovec: Glavna razlika je predvsem v tem, da je pri nas velika večina izdanih knjig prevodna literatura. Na tristomilijonskem ameriškem tržišču je to čisto nekaj drugega. Prevod – ali bolje, zavest, da je knjiga prevedena – ima bistveno manjšo težo. Prevajalci na takem tržišču, kot je angleško govorno področje, so izrazito odrinjeni in slabo plačani. Za obstoj pa se borijo tudi v Evropi, ne samo v Ameriki. Tako je, na primer, na nemškem govornem področju zaradi zlorabe avtorskih pravic za prevode prišlo že do pravih škandalov. Evropska zveza prevajalcev CEATL je dossegla že marsikaj, da so se razmere izboljšale. Vsako leto tudi razpošljejo vprašalnik o delu in položaju prevajalcev v državah Evropske unije in naše Društvo ga je spet posredovalo prevajalcem, potem pa bodo izsledke raziskave objavili na spletu. Zelo zanimivo je spremljati spremembe položaja prevajalcev v Evropski uniji. Lahko sicer tožimo nad razmerami pri nas, a če se ozrem po nekdanji Jugoslaviji, moram priznati, da je stanje v teh novo nastalih državah za prevajalce marsikje resnično katastrofalno.

Bevc: Ali stanje pri nas poskušate izboljšati tudi v vnovičnem mandatu predsednice Društva slovenskih književnih prevajalcev? Kakšna je razlika med prejšnjima mandatoma in sedanjim?

Zabukovec: Bistveno drugačne so birokratske zahteve. Razpisi, ki jih je nekoč objavljalo Ministrstvo za kulturo, so bili bolj "leposlovni", zdaj pa so po pravnih formulacijah izrazito strokovni, potrebna so vsa mogoča poročila in dokazila, podrobne razlage projektov, ki so šele v povojih in jih brez denarne podpore sploh ne bi bilo mogoče do konca oblikovati, kaj šele izvesti. Za ljudi, ki te funkcije opravljamo ljubiteljsko in smo po stroki jezikoslovci in ne pravniki, je to izjemno zahtevno in obremenjujoče. Toda če ne bi verjela, da je mogoče kaj narediti in izboljšati, funkcije najbrž ne bi znova sprejela. Predsedniško delo vzame veliko časa, nenehno me preganja občutek, da nismo naredili vsega ali vsaj ne dovolj dobro. A ko so potem prireditve dobro obiskane in lepo sprejete ali izidejo revije in strokovne knjige s področja prevajanja, je trud poplačan in naše početje dobi smisel. Razmere se izboljšujejo, sicer zelo počasi, ampak vseeno. Ena naših želja velja prizadevanju za sprejem vzorčne avtorske pogodbe za prevajalce, ki naj bi jo upoštevali pri knjižnih izdajah, sofinanciranih s strani JAK-a. Kako se bo obnesla pri pogajanjih z založniki, je seveda druga stvar, zlasti pri nesubvencioniranih knjigah. Poleg tega ostaja odprto vprašanje elektronske knjige. V Ameriki je položaj zaradi večjega trga jasnejši, Evropa pa se še vedno bori z zakonodajo, predvsem s tolmačenjem, da je elektronska knjiga "usluga" in ne dobrina. Pri naših avtorskih pogodbah se za zdaj samo po sebi razume, da so elektronske pravice sicer del avtorskih pravic prevajalca, vendar jih je po pogodbi dolžan prenesti na založnika. S tem se prevajalec lahko obriše pod nosom za kakršen koli dodatek k honorarju za tiskane izdaje, kaj šele na odstotek od dodatnega založnikovega dobička. Treba se bo še precej pogajati, dogovarjati in truditi, kajti prevajalec je pri tem v primerjavi z založnikom vedno na slabšem. Zlasti zato, ker so Slovenci prepričani, da je vsak (lahko) prevajalec.